

IL-KUMMISSJONI
EWROPEA

Brussell, 20.7.2021
SWD(2021) 708 final

DOKUMENT TA' HIDMA TAL-PERSUNAL TAL-KUMMISSJONI

**Rapport tal-2021 dwar l-Istat tad-Dritt
Il-kapitolu tal-pajjiż dwar is-sitwazzjoni tal-istat tad-dritt fl-Estonja**

Li jakkumpanja d-dokument

**KOMUNIKAZZJONI TAL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW,
LILL-KUNSILL, LILL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW U LILL-
KUMITAT TAR-REĠJUNI**

**Ir-Rapport tal-2021 dwar l-Istat tad-Dritt
Is-sitwazzjoni tal-istat tad-dritt fl-Unjoni Ewropea**

{COM(2021) 700 final} - {SWD(2021) 701 final} - {SWD(2021) 702 final} -
{SWD(2021) 703 final} - {SWD(2021) 704 final} - {SWD(2021) 705 final} -
{SWD(2021) 706 final} - {SWD(2021) 707 final} - {SWD(2021) 709 final} -
{SWD(2021) 710 final} - {SWD(2021) 711 final} - {SWD(2021) 712 final} -
{SWD(2021) 713 final} - {SWD(2021) 714 final} - {SWD(2021) 715 final} -
{SWD(2021) 716 final} - {SWD(2021) 717 final} - {SWD(2021) 718 final} -
{SWD(2021) 719 final} - {SWD(2021) 720 final} - {SWD(2021) 721 final} -
{SWD(2021) 722 final} - {SWD(2021) 723 final} - {SWD(2021) 724 final} -
{SWD(2021) 725 final} - {SWD(2021) 726 final} - {SWD(2021) 727 final}

ASTRATT

Id-diġitalizzazzjoni avvanzata tas-sistema ġudizzjarja wriet li hija fattur determinanti fl-iżgurar tar-reżiljenza tas-sistema ġudizzjarja Estonjana meta ffaċċjata bl-isfidi li gabet magħha l-pandemija tal-COVID-19. Il-fajl elettroniku, sistema għall-komunikazzjoni elettronika fis-sistema ġudizzjarja, qed jiġi żviluppat aktar b'funzjonalitajiet ġodda akkumpanjati minn taħriġ u kkontribwixxa biex il-qrati jsoġu l-kawżi li jkunu deħlin b'mod effiċjenti. Is-setgħat tal-presidenti tal-qrati ġew estiżi: Fejn meħtieġ għall-amministrazzjoni tajba tal-ġustizzja, biex l-imħallfin jiġu trasferiti mingħajr kunsens, f'sitwazzjonijiet straordinarji u għal żmien limitat, biex il-każijiet jiġu trasferiti u biex jintalab is-sekondar ta' mħallfin bil-kunsens tagħhom. Dawn is-setgħat jistgħu jintużaw biex jindirizzaw kwalunkwe xogħol b'lura potenzjali fil-qrati u sitwazzjonijiet ta' emerġenza fil-każ ta' żieda fl-għadd ta' każijiet ta' migrazzjoni u ažil li jkunu deħlin. Il-promozzjoni tal-imħallfin saret aktar trasparenti billi ġew emendati l-kriterji għall-evalwazzjoni tal-imħallfin tal-prim'istanza biex tiġi inkluża proċedura għall-ġbir ta' informazzjoni dwar il-kandidati.

Il-qafas strateġiku kontra l-korruzzjoni ġie żviluppat aktar mir-rapport tas-sena l-oħra bi Pjan ta' Azzjoni Nazzjonali ġdid għall-2021-2025, li ġie adottat mill-Gvern fl-2021. Il-Pjan ta' Azzjoni jsaħħa l-involviment tal-ministeri fil-koordinazzjoni u l-implimentazzjoni ta' miżuri kontra l-korruzzjoni u jiżviluppa l-involviment tas-soċjetà ċivili fl-indirizzar ta' kwistjonijiet kontra l-korruzzjoni. Fir-rigward tal-prosekuzzjoni tal-korruzzjoni, is-sistema tal-ġustizzja kriminali wriet l-effettività tagħha fl-identifikazzjoni ta' każijiet ta' korruzzjoni ta' livell għoli. Miżuri biex tissaħħa in-naħa preventiva jinkludu linji gwida ġodda li ma jorbtux għal-lobbying u l-kunflitt ta' interessi, għalkemm dawn ma għandhomx dispożizzjonijiet ċari ta' implimentazzjoni. Il-proċedura leġiżlattiva biex jiġu adottati regoli komprensivi dwar il-protezzjoni tal-informaturi bħalissa tinsab għaddejja u hija mistennija li tiġi ffinalizzata sa tmiem din is-sena. Is-sistema ta' dikjarazzjoni tal-assi ġiet aġġornata biex tobbliga lill-konsulenti politiċi tal-ministri jipprezentaw dikjarazzjoni tal-interessi finanzjarji. Barra minn hekk, il-Gvern habbar l-intenzjoni tiegħu li jsaħħa il-qafas tal-finanzjament tal-partiti politiċi.

Rigward il-libertà u l-pluraliżmu tal-media, il-Gvern ippropona abbozz ta' leġiżlazzjoni biex isaħħa l-indipendenza tar-regolatur tal-media u jtejjeb it-trasparenza tas-sjieda tal-media. Id-dritt ta' aċċess għall-informazzjoni ġeneralment isib protezzjoni legali u formali fil-Kostituzzjoni iżda Prattiki attwali ta' żvelar jistgħu jvarjaw bejn korpi pubbliċi. Mir-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, il-qafas komprensiv għall-protezzjoni tal-ġurnalisti baqa' stabbli. Il-pandemija tal-COVID-19 li għaddejja bħalissa kkawżat tnaqqis fid-dhul mir-reklamar, li affettwa l-pluralità tal-media u l-ġurnalisti f'termini ekonomiċi billi baxxa s-sigurtà tal-impjegi tas-settur, b'mod partikolari fir-rigward tal-freelancers. Il-Gvern adotta diversi miżuri ta' appoġġ biex jindirizza dan it-tħassib.

L-Estonja qed tkompli ttejjeb is-sistema żviluppata sew tagħha ta' kontrolli u bilanċi permezz ta' proġetti ġodda mmirati lejn proċess leġiżlattiv aktar inklużiv. Il-Kanċillier tal-Ġustizzja espanda l-kompetenzi tiegħu u rċieva akkreditazzjoni tal-*istatus A* bħala Istituzzjoni Nazzjonali għad-Drittijiet tal-Bniedem, għal konformità sħiħa mal-Prinċipji ta' Pariġi tan-NU. Il-programm il-ġdid tas-soċjetà ċivili nholoq b'mod kongunt mill-Gvern u s-soċjetà ċivili, u jenfasizza l-bini ta' sħubija strateġika bejn l-Organizzazzjonijiet tas-Socjetà Ċivili u l-istituzzjonijiet pubbliċi. Il-Gvern Estonjan iddikjara sitwazzjoni ta' emerġenza bejn Marzu u Mejju 2020. Minn dakinhar, l-emendi għal-leġiżlazzjoni taw lill-Bord tas-Saħħa u lill-

Gvern is-setgħat biex jindirizzaw il-pandemija tal-COVID-19. L-Ordnijiet kollha tal-Gvern relatati mal-pandemija tal-COVID-19 fihom informazzjoni dwar kif dawn jistgħu jiġu kkontestati legalment.

I. IS-SISTEMA ĠUDIZZJARJA

Is-sistema tal-qrati tal-Estonja tikkonsisti fi tliet livelli: Erba' Qrati tal-Kontea (li jisimghu l-kwistjonijiet ċivili, kriminali u ta' reati kriminali kollha) u żewġ Qrati Amministrattivi fil-prim'istanza, żewġ Qrati taċ-Ċirkwit fit-tieni istanza (rieżami tad-deċiżjonijiet tal-Qrati tal-Kontea u Amministrattivi), u l-Qorti Suprema fl-ogħla istanza, li tirrevedi s-sentenzi tal-qorti permezz ta' proċedimenti ta' kassazzjoni u hija wkoll il-qorti ta' rieżami kostituzzjonali. Il-Qorti Suprema tamministra l-baġit u l-operazzjonijiet tagħha stess, filwaqt li l-qrati tal-prim'istanza u tat-tieni istanza huma amministrati f'kooperazzjoni bejn il-Kunsill għall-Amministrazzjoni tal-Qrati u l-Ministeru tal-Ġustizzja. Il-Kunsill għall-Amministrazzjoni tal-Qrati huwa korp mhux permanenti, li, fost l-oħrajn, għandu setgħat relatati mal-mappa ġudizzjarja, ir-riżorsi tal-ġudikatura u jipparteċipa fid-diskussjoni dwar l-amministrazzjoni tal-qrati. L-imħallfin tal-qrati tal-prim'istanza u tat-tieni istanza jinhatru mill-President tar-Repubblika fuq proposta tal-Qorti Suprema shiġa (*en banc*)¹. L-Uffiċċju tal-Prosekutur huwa aġenzija tal-gvern taħt il-Ministeru tal-Ġustizzja, li huwa indipendenti fil-qadi ta' dmirijietu. Huwa ġestit mill-Prosekutur Ġenerali, b'mod partikolari fir-rigward tal-ħatra u l-karriera tal-prosekuturi². Il-Kamra tal-Avukati Estonjana hija assoċjazzjoni professjonali indipendenti u awtogovernattiva³. Proċeduri dixxiplinari kontra avukati jistgħu jinbdeu quddiem il-Qorti tal-Unur⁴ minn kwalunkwe persuna interessata jew mill-bord tal-Kamra tal-Avukati⁵. L-Estonja tipparteċipa fl-Uffiċċju tal-Prosekutur Pubbliku Ewropew.

Indipendenza

Il-livell ta' indipendenza ġudizzjarja perċepita tjiieb b'mod konsiderevoli u issa huwa għoli fost il-pubbliku ġenerali u l-medja fost il-kumpaniji. Fost il-pubbliku ġenerali, 66 % jaraw l-indipendenza ġudizzjarja bħala ġusta jew tajba ħafna, li hija zieda konsiderevoli meta mqabbla mal-2020 (57 %), u tkompli xejra pożittiva. Fost il-kumpaniji, 57 % jaraw l-indipendenza ġudizzjarja bħala ġusta jew tajba ħafna, u dan regġa' lura x-xejra preċedenti ta' tnaqqis (39 % fl-2020)⁶. Il-livell ta' indipendenza ġudizzjarja perċepita żdied kemm għall-pubbliku ġenerali kif ukoll għall-kumpaniji mill-2016.

Is-setgħat tal-presidenti tal-qrati ġew estiżi biex ikopru t-trasferiment tal-imħallfin mingħajr kunsens f'sitwazzjonijiet straordinarji u għal żmien limitat, u biex jitolbu l-issekondar ta' mħallfin bil-kunsens tagħhom. Bil-għan li jiġi indirizzat kwalunkwe xogħol b'lura potenzjali fil-qrati u sitwazzjoni ta' emergenza fil-każ ta' zieda fl-għadd ta' każijiet ta' migrazzjoni u ažil li jidhru, l-emendi tal-Att dwar il-Qrati li daħal fis-seħħ f'Ġunju 2020 jippermettu t-trasferiment tal-imħallfin mingħajr il-kunsens tagħhom. Meta meħtieġ għall-

¹ Il-Qorti Suprema *en banc* hija l-ogħla korp tal-Qorti Suprema. Hija magħmula mid-19-il kummissarju tal-Qorti Suprema. Il-Qorti Suprema *en banc* titlaqqa' u tiġi ppreseduta mill-Prim Imħallef tal-Qorti Suprema.

² Il-Prosekutur Ġenerali jeżerċita kontroll superviżorju fl-uffiċċju tal-prosekutur, u l-prosekuturi prinċipali jeżerċitaw kontroll superviżorju fl-uffiċċji tal-prosekutur distrettwali. Il-Figuri 55 u 56, Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE 2021.

³ § 2(1) tal-Att dwar l-Assoċjazzjoni tal-Avukati.

⁴ § 15(1) u § 15(3) tal-Att dwar l-Assoċjazzjoni tal-Avukati - Il-Qorti tal-Unur tikkonsisti f'erba' avukati ġuramentati eletti mill-assemblea ġenerali tal-Kamra tal-Avukati, żewġ imħallfin eletti mill-Qorti *en banc* u ġurist mahtur mill-Kunsill tal-Fakultà tal-Liġi tal-Università ta' Tartu.

⁵ § 16(1) tal-Att dwar l-Assoċjazzjoni tal-Avukati.

⁶ Il-Figuri 48 u 50, Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE 2021. Il-livell tal-indipendenza ġudizzjarja perċeputa huwa kategorizzat kif ġej: baxx ħafna (anqas minn 30 % ta' dawk li rrispondew għandhom perċezzjoni tal-indipendenza ġudizzjarja bħala pjuttost tajba jew tajba ħafna); baxx (bejn 30 % u 39 %), medju (bejn 40 % u 59 %), għoli (bejn 60 % u 75 %), għoli ħafna ('il fuq minn 75 %).

amministrazzjoni tajba tal-gustizzja, imħallef jista' jiġi trasferit temporanjament, mingħajr il-kunsens tiegħu jew tagħha, b'deċizzjoni tal-president tal-qorti, lil qorti amministrattiva għal reviżjoni ta' applikazzjonijiet għal detenzjoni ta' ċittadini ta' pajjiżi terzi⁷. Dan it-trasferiment huwa possibbli biss f'sitwazzjoni ta' emerġenza⁸ u huwa soġġett għal rieżami ġudizzjarju quddiem il-Qorti Suprema. Il-fatt li t-trasferiment huwa temporanju, għal sitwazzjoni ddeterminata b'mod speċifiku, u soġġett għal sħarriġ ġudizzjarju, flimkien mal-fatt li t-trasferiment ma jiġix deċiż mis-setgħa eżekuttiva jikkostitwixxu salvagwardji importanti. Il-Kunsill tal-Ewropa jirrakkomanda li t-trasferiment tal-imħallfin mingħajr il-kunsens tagħhom għandu jkun soġġett għal tali salvagwardji⁹. L-istess emendi estendew il-possibbiltà li każ jiġi trasferit lil qorti oħra mingħajr ma tinbidel il-ġuriżdizzjoni¹⁰. B'talba tal-president ta' qorti tal-kontea jew qorti amministrattiva, il-presidenti tal-qorti distrettwali jistgħu, permezz tad-deċizzjoni kongunta tagħhom, jittrasferixxu każ, li jista' jiġi ddeterminat fuq il-bażi ta' elementi ġenerali¹¹ lil qorti oħra tal-istess istanza għal sentenza¹². Din il-miżura għandha tintuża bħala waħda straordinarja u ma għandhiex tintuża bħala soluzzjoni permanenti¹³. L-istess emendi estendew il-possibbiltà għat-tieni mħallfin bil-kunsens tagħhom. Il-President ta' qorti jista' jibgħat imħallef, soġġett għall-kunsens tiegħu jew tagħha u b'talba tal-president ta' qorti oħra, biex jisma' kwistjoni f'qorti oħra tal-istess istanza jew inferjuri meta jkun hemm riskju reali li qorti waħda ma tkunx tista' ssolvi l-kawżi li jkunu deħlin fi żmien raġonevoli¹⁴. F'din is-sitwazzjoni, is-sekondar huwa wkoll limitat fiż-żmien¹⁵.

Il-promozzjoni tal-imħallfin saret aktar trasparenti. F'Diċembru 2020, il-Qorti Suprema *en banc* emendat il-kriterji għall-evalwazzjoni tal-imħallfin tal-prim'istanza, meta jkunu qed japplikaw għall-pożizzjoni ta' mħallfin tat-tieni istanza. Il-kriterji, li ġew ippubblikati għall-ewwel darba fl-2015¹⁶, ġew riveduti biex jinkludu proċedura għall-ġbir ta' informazzjoni dwar il-kandidati¹⁷, li għandha tikkontribwixxi għat-trasparenza tal-proċess ta' promozzjoni

⁷ § 45² (1) tal-Att dwar il-Qrati.

⁸ Memorandum ta' Spjegazzjoni tal-Att dwar il-Qrati §45². Trasferiment bħal dan huwa possibbli f'sitwazzjoni ta' emerġenza kkawżata mill-immigrazzjoni tal-massa, li fiha l-qrati amministrattivi jridu jilhqgħu skadenzi qosra u sakemm ikun meħtieġ sakemm il-qrati amministrattivi jkunu jistgħu jerġgħu jipprovdur l-protezzjoni meħtieġa tad-drittijiet tal-partijiet bir-riżorsi proprji tagħhom. Għalkemm il-liġi ma ssemmix b'mod esplicitu l-limiti ta' żmien speċifiċi, hija ttenni li dan is-sekondar huwa temporanju, u t-tul tiegħu huwa determinat mill-Kunsill għall-Amministrazzjoni tal-Qrati.

⁹ Imħallef ma għandux jirċievi ħatra ġdida jew jiċċaqlaq għal kariga ġudizzjarja oħra mingħajr ma jagħti l-kunsens tiegħu, ħlief f'każijiet ta' sanzjonijiet dixxiplinari jew riforma tal-organizzazzjoni tas-sistema ġudizzjarja. Ara CM/Rec(2010)12, il-paragrafu 52. Ara wkoll il-Kawża *Bilgen vs it-Turkija* (ir-Rikors Nru 1571/07) tad-9 ta' Marzu 2021, il-paragrafi 63 u 96.

¹⁰ §45¹ (1) tal-Att dwar il-Qrati - Rinviju ta' kwistjoni minn qorti tal-kontea hija permessa biss għal qorti tal-kontea oħra u minn qorti amministrattiva għal qorti amministrattiva oħra biss.

¹¹ § 45¹(3) tal-Att dwar il-Qrati - Il-Kunsill għall-Amministrazzjoni tal-Qrati jista' jistabbilixxi prinċipji speċifiċi għar-riferiment ta' kwistjonijiet lil qorti oħra għal sentenza.

¹² § 45 (1¹) tal-Att dwar il-Qrati - Dan huwa possibbli jekk ikun evidenti li mhuwiex possibbli li tiġi żgurata l-amministrazzjoni tal-gustizzja skont ir-reqwiziti fil-qorti, il-President għamel it-talba

¹³ Memorandum ta' spjegazzjoni tal-Att dwar il-Qrati għal § 45 (1¹) - jekk ikun evidenti li mhuwiex possibbli li tiġi żgurata l-amministrazzjoni tal-gustizzja skont ir-reqwiziti fil-qorti.

¹⁴ § 58³ (1) tal-Att dwar il-Qrati.

¹⁵ Memorandum ta' spjegazzjoni tal-Att dwar il-Qrati għal §58³ - is-sekondament idum sakemm tissolva l-kwistjoni speċifika li minhabba fiha jkun sar it-trasferiment.

¹⁶ Il-kriterji jinsabu f'appendiċi għar-regoli interni tal-Qorti Suprema u ġew ippubblikati bħala twegiba għal rakkomandazzjoni tal-GRECO fil-Fourth Evaluation round – Evaluation report, il-paragrafu 99.

¹⁷ Kriterji għall-Għazla tal-Imħallfin li japplikaw għall-Pożizzjoni tal-Imħallef tal-Qorti ta' Ċirkwit u l-Proċedura għall-Ġbir ta' Informazzjoni dwar il-Kandidati. Approvat mill-Qorti Suprema *en banc* fil-15 ta' Diċembru 2020. Il-proċedura għall-ġbir ta' informazzjoni dwar il-kandidati kienet teżisti qabel l-inkluzjoni tagħha fl-appendiċi għar-regoli interni tal-Qorti Suprema, iżda ma kinitx pubblika.

tal-imħallfin. L-avvanz fil-karriera għall-imħallfin huwa bbażat fuq kompetizzjonijiet pubbliċi fejn l-imħallfin¹⁸ li jkunu qed ifittxu promozzjoni jitqiegħdu fuq bażi ugwali mal-kandidati minn professjonijiet legali oħra¹⁹. Dan ir-regim emendat huwa partikolarment rilevanti meta wiehed iqis li fis-snin li ġejjin għadd ta' mħallfin se jirtiraw u jeħtieġ li jiġu sostitwiti minn imħallfin maħtura jew promossi ġodda. Il-proċess tal-ħatra ta' mħallfin ġodda fil-qrati tal-prim'istanza u tat-tieni istanza huwa ġestit mill-Kumitat tal-Eżami tal-Imħallf, fuq il-baži ta' eżami orali u bil-miktub²⁰ u evalwazzjoni tal-idoneità tal-kandidati. Wara, l-kandidati li jkunu għaddew, jiġu pprezentati lill-Qorti Suprema *en banc*²¹ li tagħmel proposta²² għall-ħatra tagħhom lill-President tar-Repubblika²³. L-imħallfin fil-qrati tal-prim'istanza huma promossi għall-qrati ta' istanza superjuri permezz ta' riżoluzzjoni tal-Qorti Suprema *en banc*²⁴, ibbażata fuq intervista u fuq l-opinjoni tal-membri kollha tal-qorti li għaliha tkun applikat il-persuna²⁵. Id-deċizzjonijiet dwar il-promozzjonijiet jew dwar il-ħatra jistgħu jiġu appellati quddiem l-Awla tar-Revizjoni Kostituzzjonali tal-Qorti Suprema²⁶. Tqajjem tħassib mill-partijiet ikkonċernati dwar l-imparzjalità strutturali tal-Kummissarji li jipparteċipaw fil-proċedura ta' appell, għalkemm fil-prattika, sal-lum hadd ma pprezenta tali appell. Barra minn hekk, għandu jiġi nnutat li l-membri tal-Kamra tar-Revizjoni Kostituzzjonali²⁷, li kienu involuti fid-deċizzjoni dwar il-promozzjoni jew id-deċizzjoni dwar proposta għall-ħatra, għandhom il-possibiltà li jirtiraw mill-proċess ta' appell biex jindirizzaw dubji potenzjali dwar l-imparzjalità strutturali tal-awla tal-appell. Wara l-ħatra ta' mħallf għall-ewwel darba fil-kariga, il-kumitat ta' eżami tal-Imħallfin jevalwa l-imħallfin matul l-ewwel tliet snin, skont il-kriterji stabbiliti fil-liġi²⁸.

Kwalità

Il-livell avvanzat ta' diġitalizzazzjoni tal-ġustizzja ippermetta l-funzjonament kontinwu tal-qrati mingħajr tfixkil notevoli matul il-pandemija tal-COVID-19. Kif innutat fir-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, l-Estonja hija fost l-Istati Membri bl-aħjar

¹⁸ § 53 tal-Att dwar il-Qrati.

¹⁹ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja. - Il-kandidati jridu jkunu avukati b'esperjenza u rikonoxxuti.

²⁰ Kandidat għal imħallf ta' qorti distrettwali (qorti tal-appell) irid ikun għadda mill-eżami tal-imħallf qabel ma japplika jew ikollu jiġi eżentat minnu (pereż. jekk il-kandidat ikun diġà mħallf f'qorti tal-prim'istanza jew inkella jkun eżentat skont is-subtaqsima 66 (6) tal-Att dwar il-Qrati). Ma hemm l-ebda eżami separat għal imħallf tal-qorti tas-circuit.

²¹ § 69 is-subtaqsima 3¹ tal-Att dwar il-Qrati - persuna affettwata minn deċizzjoni tal-kumitat ta' eżami tal-imħallf tista' tipprezenta appell kontra d-deċizzjoni quddiem il-Qorti Suprema *en banc* fi żmien 14-il jum wara d-data meta hija tkun irċeviet id-deċizzjoni. § 30 is-subtaqsima 2 (3) tal-Att dwar il-Qrati - il-Qorti Suprema *en banc* għandha ssolvi l-appelli pprezentati kontra d-deċizzjonijiet tal-kumitat ta' eżami tal-imħallf.

²² Id-Deċizzjoni dwar il-proposta tittiehed b'vot ta' maġġoranza tal-Kummissarji tal-Qorti Suprema *en banc* li jkunu preżenti. - Informazzjoni li waslet fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja. (pereż. il-Qorti Suprema u l-Kunsill għall-Amministrazzjoni tal-Qrati)

²³ § 55 (1) tal-Att dwar il-Qrati.

²⁴ § 55 (3¹) tal-Att dwar il-Qrati.

²⁵ § 55 tal-Att dwar il-Qrati.

²⁶ It-teħid tad-deċizzjoni f'panel ta' hames kummissarji (mid-19-il Kummissarju mill-formazzjoni *en banc*).

²⁷ Għall-każijiet ta' appell, huma jpoġġu f'bord ta' hames kummissarji minn disgħa.

²⁸ Skont ir-rekwiżit ta' § 100 (2) tal-Att dwar il-Qrati - Forom standard għall-prezentazzjoni tal-opinjoni tal-president tal-qorti u tar-rapport tas-supervizur tal-imħallf jinkludu kunsiderazzjoni ta': 1) l-istatistika proċedurali ta' kwistjonijiet riżolti, 2) l-għarfien u l-ħiliet professjonali (skont il-lista), 3) il-parteciċipazzjoni fit-taħriġ (speċjalment il-programm ta' taħriġ tal-ħiliet professjonali għall-imħallfin ta' qorti tal-prim' istanza u ta' qorti tal-appell li tassumi kariga approvata mill-Kunsill tat-Taħriġ), 4) il-kapaċitajiet u l-karatteristiċi personali.

prestazzjoni fir-rigward tad-digitalizzazzjoni tal-gustizzja. Dan ippermetta tranzizzjoni bla xkiel minn gustizzja personali għal waħda mill-bogħod matul il-pandemija tal-COVID-19. Anki qabel il-pandemija, l-Estonja kienet diġà introduċiet applikazzjoni għall-fajl digitali tal-qorti, attrezzat il-qorti kollha b'għodod ta' vidjokonferenza u ppermettiet lill-qorti, l-uffiċċji tal-prosekutur u l-professjonisti legali jaħdmu mill-bogħod. Fl-2020 giet żviluppata awla virtwali tal-qorti biex tippermetti lill-imħallfin, lill-avukati u lill-prosekuturi jipparteċipaw f'seduti ta' smiġħ mill-bogħod²⁹. Din l-għodda digitali ġdida ma tużax prodotti tal-cloud kummerċjali. Dan jippermetti lill-utenti jilloggjaw mingħajr ma jinstallaw l-ebda softwer u jippermetti l-istreaming u r-reġistrazzjoni tas-seduti ta' smiġħ. Kull seduta ta' smiġħ virtwali tal-qorti għandha isem u password uniċi, li ma jistgħux jergħu jintużaw wara li tintemm is-seduta. Din in-novità kienet akkumpanjata minn manwali biex jgħinu lill-professjonisti jużaw l-għodda l-ġdida. Il-Qorti Suprema qed tiżviluppa materjali u korsijiet ta' taħriġ speċifiċi addizzjonali biex tkompli tiżviluppa t-taħriġ f'dan il-qasam. Barra minn hekk, verżjoni ġdida tal-e-File, sistema għall-komunikazzjoni elettronika fis-sistema ġudizzjarja, għandha tiġi pprezentata fl-2021, li se tippermetti li fajls u filmati kbar jittellgħu fuq il-pjattaforma online³⁰.

Effiċjenza

Is-sistema ġudizzjarja tkompli taħdem b'mod effiċjenti minkejja l-isfidi li gābet magħha l-pandemija tal-COVID-19. It-tul tal-proċedimenti u tal-kawżi pendenti huma fost l-aktar baxxi fl-UE³¹. Fl-2020, il-kawżi ċivili ġew riżolti bl-istess effiċjenza bħal fl-2019 fil-qorti tal-kontej (fi żmien medja ta' 95 jum), il-kawżi kriminali ġew solvuti aktar bil-mod minn 2019 (bħala medja, f'255 jum fi proċedimenti kriminali ġenerali, 34 jum fi proċedimenti simplifikati, u 47 jum f'każijiet ta' reati ħżiena)³². Fil-qorti tal-prim'istanza, il-kawżi amministrattivi ġew riżolti kemxejn aktar bil-mod minn 2019³³ (f'medja ta' 126 jum)³⁴. Iż-żmien medju għall-ipproċessar tal-appelli kien ta' 192 jum f'kawżi ċivili, 51 jum f'kawżi kriminali u 197 jum f'kawżi amministrattivi. It-tul tal-proċedimenti tal-qorti f'kawżi ċivili, kummerċjali u amministrattivi huwa iqsar mill-medja fl-UE (imkejjejl fi żmien id-dispożittiv) u l-kawżi pendenti spiss huma fost l-aktar baxxi fl-UE³⁵. Meta mqabbla mal-2019, ir-rata tal-ikklijar naqset kemxejn taħt il-100 %, iżda l-qorti ġeneralment kienu kapaci jlaħħqu mal-kawżi li jidhlu.

²⁹ Il-Figuri 40, 41 u 44, it-Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE tal-2021 - Fost karatteristiċi oħra, is-sistema ġudizzjarja toffri: Is-seduti tal-qorti jistgħu jsiru kompletament online; L-evidenza f'format digitali hija ammissibbli; Il-bidu ta' proċedimenti online; It-tressiq ta' applikazzjoni għal għajjnuna legali online; Aċċess online għal każijiet pendenti u magħluqa; id-dokumenti uffiċjali tal-qorti jistgħu jiġu nnotifikati elettronicament; It-tariffi tal-qorti jistgħu jithallsu permezz ta'.

³⁰ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja. (perez. Il-Ministeru tal-Ġustizzja).

³¹ Il-Figuri 6-21, tat-Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE 2021.

³² Ara r-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, il-kapitolu tal-pajjiż dwar is-sitwazzjoni tal-istat tad-dritt fl-Estonja, p. 5 - Fl-2019, il-każijiet kriminali ġew solvuti bħala medja f'226 jum fi proċedimenti kriminali ġenerali, 28 jum fi proċedimenti simplifikati u 46 jum f'każijiet ta' infrazzjoni. Fil-qorti tal-prim'istanza, il-kawżi amministrattivi ġew solvuti f'medja ta' 123 jum.

³³ Ara r-referenza preċedenti - Fil-qorti tal-prim'istanza, il-kawżi amministrattivi ġew solvuti f'medja ta' 123 jum.

³⁴ Kontribut mill-Estonja għar-Rapport tal-2021 dwar l-Istat tad-Dritt, p. 4.

³⁵ Il-Figuri 6 - 16, it-Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE 2021.

II. QAFAS KONTRA L-KORRUZZJONI

L-istruttura istituzzjonali kontra l-korruzzjoni ma nbidlitx meta mqabbla mar-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt. Il-Ministeru tal-Ġustizzja huwa inkarigat mit-tnejn, is-sorveljanza u l-koordinazzjoni tal-Pjan ta' Azzjoni kontra l-korruzzjoni 2021-2025. Il-Kumitat Magħżul Kontra l-Korruzzjoni jeżerċita skrutinju parlamentari fuq l-implimentazzjoni ta' miżuri kontra l-korruzzjoni. Il-Kumitat ta' Superviżjoni għall-Finanzjament tal-Partit Politiku jissorvelja l-finanzjament tal-partiti politiċi. L-Uffiċċju Kriminali tal-Korruzzjoni tal-Pulizija Kriminali Nazzjonali huwa unità speċjalizzata responsabbli għat-tweġġ ta' investigazzjonijiet dwar każijiet ta' korruzzjoni, u s-Servizz tas-Sigurtà Interna huwa responsabbli għall-investigazzjoni ta' reati ta' korruzzjoni mwettqa minn uffiċjali oġġla tal-istat u uffiċjali oġġla tal-gvern lokali f'sitt municiplitalijiet akbar. L-Uffiċċju tal-Prosekutur jissorvelja u jidderiegi l-proċedimenti ta' investigazzjoni kriminali ta' qabel il-proċess dwar reati ta' korruzzjoni u jirrappreżenta l-prosekuzzjoni pubblika fil-qrati.

Il-perċezzjoni fost l-esperti u l-eżekuttivi tan-negozju hija li l-livell ta' korruzzjoni fis-settur pubbliku fl-Estonja għadu relattivament baxx. Fl-Indiċi tal-Perċezzjonijiet tal-Korruzzjoni tal-2020 (Corruption Perceptions Index) ta' Transparency International, l-Estonja għebet 75/100 u tikklassifika fis-sitt post fl-Unjoni Ewropea u fis-sbatax-il post madwar id-dinja³⁶ Din il-perċezzjoni tjiebet³⁷ matul l-aħħar hames snin³⁸.

Il-qafas strateġiku kontra l-korruzzjoni ġie rivedut. Il-Pjan ta' Azzjoni ġdid komprensiv kontra l-korruzzjoni 2021-2025³⁹, adottat mill-Gvern fi Frar 2021, għandu tmien prijoritajiet ewlenin⁴⁰. Il-pjan jista' jitqies bħala pass importanti 'l quddiem meta mqabbel mal-istrateġija preċedenti, bil-għan li jitlesta l-qafas legali kontra l-korruzzjoni b'regolament tal-lobbying u dispożizzjonijiet legali dwar il-protezzjoni tal-informaturi. L-implimentazzjoni tal-Pjan ta' Azzjoni l-ġdid se tkun ikkoordinata mill-Ministeru tal-Ġustizzja permezz tan-network kontra l-korruzzjoni⁴¹.

In-network eżistenti kontra l-korruzzjoni rċieva responsabbiltajiet ġodda taht il-Pjan ta' Azzjoni 2021-2025. L-oġġettivi ewlenin tan-network kontra l-korruzzjoni huma l-iżvilupp u l-kondiviżjoni tal-aħjar prattiki, l-appoġġ għall-kooperazzjoni u t-tagħlim reċiproku u l-iskambju tal-esperjenza, flimkien mal-monitoraġġ tal-attivitajiet previsti mill-Pjan ta'

³⁶ Transparency International, Indiċi tal-Perċezzjonijiet tal-Korruzzjoni 2020, pp. 2-3. Il-livell tal-indipendenza ġudizzjarja perċepita huwa kategorizzat kif ġej: baxxa (il-perċezzjoni fost l-esperti u l-eżekuttivi tan-negozju tal-korruzzjoni fis-settur pubbliku hija oġġla minn 79); relattivament baxxa (punteġġi bejn 79 u 60), relattivament għoli (punteġġi bejn 59 u 50), għoli (punteġġi taht il-50).

³⁷ Fl-2015 il-punteġġ kien ta' 70, filwaqt li fl-2020, il-punteġġ kien ta' 75. Il-Punteġġ jizjed/jonqos b'mod sinifikanti meta jinbidel b'aktar minn hames punti; jitjeb/jiddeterjora (bidliet bejn 4 u 5 punti); ikun relattivament stabbli (bidliet minn 1 sa 3 punti) fl-aħħar hames snin.

³⁸ Id-*data* tal-Ewrobarometru dwar il-perċezzjoni u l-esperjenza tal-korruzzjoni taċ-ċittadini u n-negozji kif irrappurtata s-sena l-oħra tiġi aġġornata kull sentejn. L-aħħar sett ta' *data* huwa l-Ewrobarometru Speċjali 502 (2020) u l-Ewrobarometru Flash 482 (2019).

³⁹ Il-Pjan ta' Azzjoni Nazzjonali Kontra l-Korruzzjoni 2021-2025.

⁴⁰ It-tmien prijoritajiet ewlenin tal-Pjan ta' Azzjoni l-ġdid Kontra l-Korruzzjoni huma: (I) Trasparenza tal-Attivitajiet tal-Istat; (II) Trasparenza tal-attivitajiet tal-gvern lokali; (III) Ambjent tan-negozju ġust; (IV) Għarfien; (V) Protezzjoni ta' Informaturi; (VI) Trasparenza Settorjali; (VII) Investigazzjoni ta' reati ta' korruzzjoni; (VIII) Valutazzjoni tal-impatt tal-politiki kontra l-korruzzjoni.

⁴¹ L-imsieħba elenkati fil-pjan ta' azzjoni huma l-Bord tal-Pulizija u tal-Gwardja tal-Fruntieri, l-Uffiċċju Nazzjonali tal-Awditar, Transparency International Estonia, u l-Kamra Estonjana tal-Kummerċ u l-Industrija.

Azzjoni⁴². In-network, li originarjament kien magħmul minn koordinaturi kontra l-korruzzjoni minn kull ministeru, issa ġie estiż biex jinkludi rappreżentanti tal-pulizija, is-soċjetà ċivili, il-Parlament, l-Uffiċċju Nazzjonali tal-Awditjar u partijiet konċernati esterni okkażjonali⁴³. In-network huwa maħsub li jiltaqa' minn erba' sa ħames darbiet fis-sena u, skont l-awtoritajiet u s-soċjetà ċivili, se jkun attur ewlieni fl-implimentazzjoni tal-Pjan ta' Azzjoni. In-network huwa mistenni li jiġi estiż u sħubiji strateġiċi huma mistennija li jiġu żviluppanti aktar. Il-kooperazzjoni bejn l-awtoritajiet u l-organizzazzjonijiet inklużi fin-network hija meqjusa tajba kemm mill-awtoritajiet kif ukoll mis-soċjetà ċivili⁴⁴.

Is-sistema tal-ġustizzja kriminali għall-investigazzjoni u l-prosekuzzjoni tal-korruzzjoni għandha riżorsi adegwati u qed tiffunzjona tajjeb għalkemm hemm nuqqas ta' appoġġ speċjalizzat għall-prosekuturi. Fl-2020, ġew irreġistrati 78 notifika ta' reati ta' korruzzjoni⁴⁵ u nfethu 56 proċediment kriminali⁴⁶. Is-sistema tal-ġustizzja kriminali wriet li hija effettiva fl-identifikazzjoni ta' każijiet ta' korruzzjoni: bħalissa għaddejjin erba' każijiet ta' korruzzjoni ta' livell għoli⁴⁷, inkluż il-każ reċenti li jinvolvi l-proġett ta' żvilupp ta' Porto Franco f'Tallinn li wassal għar-riżenja tal-Gvern preċedenti f'Jannar 2021. Fl-Uffiċċju tal-Prosekutur Ġenerali, hemm żewġ Prosekuturi tal-Istat u Assistent Prosekutur wieħed li jaħdmu fuq reati relatati mal-korruzzjoni. Fl-Uffiċċju tal-Prosekutur Distrettwali, hemm sitt Prosekuturi Speċjalizzati u erba' Assistenti Prosekuturi responsabbli għall-korruzzjoni⁴⁸. Ir-riżorsi umani ddedikati għall-investigazzjonijiet ta' korruzzjoni jidhru li huma adegwati, meta wieħed iqis l-għadd ta' każijiet li għadhom għaddejjin. Madankollu, ikun meħtieġ appoġġ speċjalizzat għall-prosekuturi, bħal esperti fl-akkwist pubbliku u l-awdituri⁴⁹. Il-Pjan ta' Azzjoni kontra l-korruzzjoni jipprevedi li l-Uffiċċju tal-Prosekutur se jibni kapacità proċedurali u analitika fil-qasam tal-korruzzjoni tan-negozju u r-reati finanzjarji permezz ta' awdituri kuntrattwali u persunal ta' appoġġ, mingħajr, madankollu, ma jipprovdi skeda ta' żmien⁵⁰. Ma hemm l-ebda żviluppi godda f'termini ta' taħriġ speċifiku kontra l-korruzzjoni għall-prosekuturi u l-imħallfin.

Ġew stabbiliti linji gwida mhux vinkolanti dwar il-lobbying u dwar il-kunflitt ta' interessi. Fit-18 ta' Marzu 2021, il-Gvern adotta żewġ settijiet godda ta' linji gwida. L-ewwel nett, il-linji gwida dwar "Prattika tajba fil-komunikazzjoni mal-lobbyists għall-uffiċjali" għandhom l-għan li jżidu t-trasparenza tat-tfassil tal-politika u japplikaw għall-ministri, il-konsulenti tagħhom, l-uffiċjali għolja fil-ministeri, u l-aġenziji tal-gvern, inkluż is-Segretarju tal-Istat. Huma ta' natura volontarja u mhux vinkolanti. Il-linji gwida ġew adottati fuq rakkomandazzjoni tal-GRECO li ta parir li jinholoq reġistru ġenerali ta' lobbying volontarju, kif ukoll reġim volontarju ta' lobbying għall-membri tal-Parlament⁵¹. Madankollu, id-dokument ma jispeċifikax kif se tiġi promossa l-implimentazzjoni: L-uffiċjali soġġetti għall-prattika tajba għandhom jaqraw il-linji gwida, u l-kap tal-awtorità kkonċernata

⁴² Il-Pjan ta' Azzjoni Nazzjonali Kontra l-Korruzzjoni 2021-2025, il-punt 4.

⁴³ Informazzjoni bil-miktub riċevuta mill-Ministeru tal-Ġustizzja fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

⁴⁴ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

⁴⁵ Żieda ta' disġha meta mqabbla mal-2019.

⁴⁶ Statistika dwar reati ta' korruzzjoni għas-sena 2020.

⁴⁷ Tlieta minnhom jinsabu fil-fażi investigattiva; u f'każ wieħed, l-akkuza ntbagħtet lill-qorti.

⁴⁸ Kontribut mill-Estonja għat-tnejn tar-Rapport tal-2020 u l-2021 swar l-Istat tad-Dritt, p. 14 u p. 1.

⁴⁹ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

⁵⁰ Il-Pjan ta' Azzjoni kontra l-Korruzzjoni, il-punt 7.2.

⁵¹ Il-Memo. "Punti tat-tluq tal-Kumitat Magħżul dwar ir-regolament tal-lobbying" 11 ta' Diċembru 2020.

għandu l-kompitu li jissorvelja l-implimentazzjoni tagħhom fil-prattika⁵². It-tieni sett, il-“Linji Gwida għall-ministri u l-konsulenti tagħhom biex jiġu evitati kunflitti ta’ interess” huwa applikabbli għall-ministri u l-konsulenti tagħhom biss, u jelenka sett ta’ prinċipji⁵³, inkluż fir-rigward ta’ revolving doors⁵⁴. Il-prinċipji jagħtu parir li wieħed jastjeni milli jiċċaqlaq għall-korp maniġerjali jew superviżorju ta’ kumpaniji privati u fondazzjonijiet attivi fl-istess qasam ta’ attività fi żmien sena wara li jitlaq mill-kariga. Ir-restrizzjoni ma tapplikax għal pożizzjonijiet oħra f’tali kumpanija jew fondazzjoni⁵⁵. Id-dispożizzjonijiet dwar l-implimentazzjoni jirrikjedu li l-ministru jew il-konsulent jiffamiljarizza ruħu mal-linji gwida u jinkoraġġixxi t-tlestija ta’ kors online apposta⁵⁶. L-adozzjoni ta’ dawn il-linji gwida, flimkien ma’ modulu ġdid ta’ taħriġ elettroniku dwar il-komunikazzjoni mal-lobbyists, huma fost ir-riżultati tal-Pjan ta’ Azzjoni kontra l-korruzzjoni 2021-2025⁵⁷. Kif iddikjarat mill-Grupp ta’ Stati kontra l-Korruzzjoni tal-Kunsill tal-Ewropa (GRECO)⁵⁸, ir-regoli dwar il-bibien iduru inklużi fil-linji gwida jirrapprezentaw pass konkret u pożittiv’ il quddiem⁵⁹.

L-Att Kontra l-Korruzzjoni ġie emendat biex jestendi l-obbligu li l-interessi jiġu ddikjarati wkoll għall-konsulenti politiċi tal-ministri⁶⁰. Skont GRECO, l-emendi kif ipprezentati lill-Parlament huma żvilupp pożittiv⁶¹. Dwar il-protezzjoni tal-informaturi, il-proċedura legiżlattiva għal regolament komprensiv ġdid għadha għaddejjja u hija mistennija li tiġi konkluża sa tmiem l-2021⁶².

Għaddejjin diskussjonijiet dwar is-supervizjoni tal-finanzjament tal-partiti. Proposta għall-abolizzjoni tal-Kumitat ta’ Sorveljanza tal-Finanzi tal-Partiti Politiċi u t-trasferiment tas-setgħat tiegħu lill-Uffiċċju Nazzjonali tal-Awditjar giet proposta fl-2020⁶³. Wara l-bidla fil-gvern, il-proposta twaqqgħet u l-Gvern il-ġdid - li ddikjara t-tiżi tas-supervizjoni tal-finanzjament tal-partiti politiċi bħala prijorità ewlenija⁶⁴ - qed jaħdem fuq riforma legiżlattiva ġdida biex jiżdedu l-kompetenzi tal-Kumitat⁶⁵. Bħalissa, il-Kumitat ta’ Sorveljanza tal-Finanzjament tal-Partiti Politiċi huwa l-korp ewlieni inkarigat mill-iskrutinju tal-kontijiet tal-partiti politiċi. Hija għandha s-setgħat li tinvestiga u tirrapporta mgħiba ħażina possibbli u li

⁵² Good Practice in Communicating With Lobbyists For officers, il-paragrafi 8 u 9. Fil-prattika, l-implimentazzjoni attwali kienet appoġġata mill-Ministeru tal-Ġustizzja permezz ta’ diversi taħriġ u laqgħat tan-network, manwal speċjali għall-iżvelar ta’ laqgħat ma’ lobbyists u t-tnejjja ta’ taqsima ta’ paġna web uniformi għall-iżvelar ta’ laqgħat ma’ lobbyists. Barra minn hekk, uffiċjali interessati jistgħu jattendu wkoll filmat ġdid ta’ taħriġ disponibbli online.

⁵³ Linji gwida għall-ministri u l-konsulenti tagħhom biex jiġu evitati kunflitti ta’ interess.

⁵⁴ Din il-parti tal-linji gwida hija analoga għall-projbizzjoni imposta fuq l-uffiċjali mill-Att dwar is-Servizz Pubbliku li ma jiħdux pożizzjoni fil-bord maniġerjali u l-korp ta’ kontroll ta’ persuna ġuridika li fuqha tkun eżerċitat superviżjoni diretta jew permanenti matul is-sena li għaddiet.

⁵⁵ Linji Gwida għall-Ministri u l-konsulenti tagħhom biex jiġu evitati kunflitti ta’ interess, il-paragrafu 7.

⁵⁶ Linji gwida għall-Ministri u l-konsulenti tagħhom biex jiġu evitati kunflitti ta’ interess, il-paragrafi 12-13.

⁵⁷ Il-Pjan ta’ Azzjoni Nazzjonali kontra l-Korruzzjoni, il-punt 1.1.3.

⁵⁸ Il-Hames Rapport ta’ Konformità taċ-Ċiklu ta’ Evalwazzjoni, pp. 6 u 7.

⁵⁹ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

⁶⁰ *Riigikogu* (Il-Parlament), Abbozzi, Att li jemenda l-Att Kontra l-Korruzzjoni (implimentazzjoni tar-rakkomandazzjonijiet tal-GRECO u restrizzjoni pubblika tad-dikjarazzjonijiet tal-interessi tal-kapijiet tal-aġenziji tas-sigurtà) 323 SE.

⁶¹ GRECO Fourth Evaluation Round – Compliance Report, pp. 8-9. L-aħhar emenda dahlet fis-sehħ fit-23 ta’ April 2021;

⁶² Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

⁶³ L-Att li jemenda l-Att dwar l-Uffiċċju Nazzjonali tal-Awditjar, l-Att tal-Partit u atti oħra (korp ta’ kontroll għall-finanzjament tal-partiti politiċi) 193 SE.

⁶⁴ Ftehim ta’ governanza għall-2021-2023.

⁶⁵ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

teżamina l-legalità tad-donazzjonijiet. Fir-rigward tas-setgħat ta' sanzjonar tagħha, hija tista' timponi multi finanzjarji u tirrikjedi li d-donazzjonijiet illegali jiġu rritornati. Skont il-Gvern, diversi oqsma jistgħu jettejbu aktar, speċjalment dwar is-setgħat li jintalbu dokumenti u li jiġu infurzati sanzjonijiet meta donazzjonijiet illegali ma jiġux ritornati jew trasferiti lill-baġit tal-Istat. Pereżempju, bħalissa, il-Kumitat jista' jitlob biss dokumenti mingħand l-entitajiet elenkati fil-liġi, iżda mhux minn oħrajn (terzi persuni).

Il-pandemija tal-COVID-19 kellha impatt limitat fuq ir-riskji ta' korruzzjoni. Fil-kuntest tal-pandemija, ma kien hemm l-ebda impatt kbir fuq l-għadd ta' investigazzjonijiet miftuħa mis-servizz tal-prosekuzzjoni⁶⁶. Biex jipprevjeni r-riskji ta' korruzzjoni u biex iżid it-trasparenza fil-kuntest tal-pandemija, il-Gvern adotta linji gwida speċifiċi rigward il-proċedura tal-akkwist pubbliku f'sitwazzjoni speċjali jew urġenti⁶⁷. Barra minn hekk, ġew adottati linji gwida biex jiġu evitati r-riskji ta' korruzzjoni u biex tiżdied it-trasparenza fil-kampanja ta' tilqim kontra l-COVID-19⁶⁸.

III. IL-PLURALIŻMU TAL-MEDIA U L-LIBERTÀ TAL-MEDIA

Fl-Estonja⁶⁹, il-libertà tal-espressjoni ssib protezzjoni legali u formali fil-Kostituzzjoni tar-Repubblika tal-Estonja⁷⁰. Il-leġiżlazzjoni sekondarja tipproteġi esplicitament id-dritt tal-ġurnalisti li jipproteġu lis-sorsi tagħhom u thaddan il-pluraliżmu tal-media fis-settur tar-radju u tat-televiżjoni⁷¹. Id-dritt għall-informazzjoni huwa rikonoxxut b'mod esplicitu fil-Kostituzzjoni, fl-Att dwar l-Informazzjoni Pubblika⁷² u fl-Att dwar il-Protezzjoni tad-Data Personali⁷³. Il-leġiżlazzjoni għadha pendenti biex tittrasponi d-Direttiva riveduta dwar is-Servizzi Awdjoviżivi u tal-Media fl-Estonja.

Il-Ministeru tal-Kultura hejja abbozz ta' leġiżlazzjoni biex isahħaħ l-indipendenza tar-regolatur tal-media - l-Awtorità għall-Protezzjoni tal-Konsumatur u Regulatorja Teknika. L-abbozz ta' liġi⁷⁴, li tittrasponi d-Direttiva riveduta dwar is-Servizzi tal-Media Awdjoviżiva (Audiovisual Media Services Directive, AVMSD),⁷⁵ li kienet qed tithejja fl-2020⁷⁶, issa ġie approvat mill-Gvern, u ġie ppreżentat lill-Parlament⁷⁷. L-abbozz jipprevedi bidliet li jikkonċernaw il-funzjonijiet u l-kompetenzi tar-regolatur tal-media nazzjonali, li ilu jopera bħala korp amministrattiv tal-Ministeru tal-Affarijiet Ekonomiċi u l-Komunikazzjoni u attwalment ma għandu l-ebda kompetenza biex jissorvelja l-kontenut tal-media. Hija prevista dispożizzjoni speċifika li tiżgura l-indipendenza u l-imparzjalità tar-regolatur tal-media fit-

⁶⁶ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

⁶⁷ Informazzjoni riċevuta mill-Ministeru għall-Ġustizzja fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja. Il-linji gwida jistabbilixxu li l-proċeduri mingħajr publikazzjoni minn qabel ta' avvji jistgħu jintużaw għal kuntratt ta' massimu ta' EUR 30 000 għal provvisti u servizzi u għal EUR 60 000 għal xoghlijiet.

⁶⁸ Informazzjoni riċevuta mill-Ministeru għall-Ġustizzja fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

⁶⁹ Fl-2021, l-Estonja kklassifikat fil-hmistax-il post fl-Indiċi Dinji tal-Libertà tal-Istampa Reporters Mingħajr Fruntieri, li huwa wiehed ikklassifikat aktar 'l isfel meta mqabbel mal-2020 iżda l-klassifikazzjoni fost il-Membri tal-UE baqgħet l-istess (id-disa' post).

⁷⁰ Il-Kostituzzjoni tar-Repubblika tal-Estonja, it-Taqsima 44-46.

⁷¹ L-Att dwar is-Servizzi tal-Media, § 15 u § 13.

⁷² L-Att dwar l-Informazzjoni Pubblika.

⁷³ L-Att dwar il-Protezzjoni tad-Data Personali (*Isikuandmete kaitse seadus*).

⁷⁴ Il-Liġi li temenda l-Att dwar is-Servizzi tal-Media.

⁷⁵ Id-Direttiva (UE) 2018/1808 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-14 ta' Novembru 2018 li temenda d-Direttiva 2010/13/UE.

⁷⁶ Ir-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, il-kapitolu tal-pajjiż dwar is-sitwazzjoni tal-istat tad-dritt fl-Estonja, p. 8.

⁷⁷ Kontribut mill-Estonja għar-Rapport tal-2021 dwar l-Istat tad-Dritt, p. 6.

twettiq tal-kompiti tiegħu, li għandha l-għan li tissodisfa r-rekwiżiti dwar l-indipendenza stabbiliti fl-AVMSD riveduta⁷⁸. Ir-regolatur tal-media jirrapporta li rnexxielu jzomm riżorsi adegwati biex iwettaq il-kompiti tiegħu, anki billi żgura xi riżorsi umani addizzjonali⁷⁹.

L-emendi għal-leġiżlazzjoni huma mistennija li jtejbu t-trasparenza tas-sjieda tal-media. It-traspożizzjoni tad-dispożizzjonijiet rilevanti tal-AVMSD⁸⁰ riveduta għall-ewwel darba tintroduci obbligu speċifiku għall-kumpaniji tal-media biex jiżvelaw l-istruttura tas-sjieda tagħhom⁸¹. Bħalissa ma hemm l-ebda dispożizzjoni legali speċifika li tirrikjedi l-iżvelar ta' informazzjoni dwar is-sjieda, għalkemm l-informazzjoni ġenerali relatata mal-intraprenditorija hija elettronikament, pubblikament, u liberament disponibbli permezz tar-Registru Kummerċjali u s-sidien tal-kanali ewlenin kollha huma magħrufa mill-pubbliku⁸². Għalissa, il-Media Pluralism Monitor tal-2021 (MPM 2021) ikompli jikkunsidra s-sitwazzjoni rigward it-trasparenza tas-sjieda tal-media bħala waħda b'riskju medju sakemm tiġi adottata l-liġi l-ġdida u minhabba s-sjieda aħħarija tal-kumpaniji tal-media li mhumiex disponibbli għall-pubbliku fil-każijiet kollha. Fl-Estonja gie osservat livell għoli ta' koncentrazzjoni tal-media tal-aħbarijiet⁸³.

Il-problemi għall-ġurnalisti marbuta mal-pandemija tal-COVID-19 jitqiesu prinċipalment bħala ekonomiċi. Skont il-partijiet ikkonċernati, il-pandemija affettwat il-pluralizmu tal-media u l-protezzjoni tal-ġurnalisti primarjament f'termini ekonomiċi billi naqqset is-sigurtà tal-impjiegi tas-settur, b'mod partikolari f'dak li għandu x'jaqsam mal-freelancers. Biex jittaffa l-impatt tat-tnaqqis fid-dhul mir-reklamar tal-pubblikaturi kkawżat mill-pandemija tal-COVID-19, fl-2020 il-Ministeru tal-Kultura fetaħ żewġ ċikli ta' applikazzjonijiet għall-għajjnuna f'każ ta' kriżi biex jappoġġa s-sostenibbiltà finanzjarja tal-pubblikaturi tal-gazzetti ta' kuljum u/jew ta' kull ġimgħa, inklużi l-gazzetti lokali. Barra minn hekk, ir-rata tal-VAT għall-pubblikazzjonijiet elettronici tnaqqset minn 20 % għal 9 %, li huwa l-istess livell bħal dak għall-pubblikazzjonijiet stampati. Iż-żieda fl-abbonamenti diġitali għenet lill-pubblikaturi jtaffu l-impatti tat-tnaqqis fid-dhul mir-reklamar⁸⁴.

Id-dritt ta' aċċess għall-informazzjoni jsib protezzjoni legali u formali fil-Kostituzzjoni, iżda l-implimentazzjoni Prattika tiegħu tista' tvarja. Kif kien il-każ is-sena li għaddiet, il-partijiet ikkonċernati indikaw li f'ċerti każijiet l-amministrazzjoni pubblika għandha t-tendenza li tiċhad u/jew iddewwem l-aċċess għall-informazzjoni pubblika. Xi ministeri, allegatament, jinterpretaw l-eċċezzjonijiet definiti fir-rigward tar-rekwiżiti ta' divulgazzjoni,

⁷⁸ L-Artikolu 30 tal-AVMSD riveduta.

⁷⁹ Informazzjoni riċevuta mill-Awtorità għall-Protezzjoni tal-Konsumatur u r-Regolatorja Teknika fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

⁸⁰ L-Artikolu 5 tal-AVMSD riveduta.

⁸¹ Fir-Rapport dwar l-Istat tad-Dritt tal-2020, gie nnutat li fl-Estonja ma kien hemm l-ebda dispożizzjoni legali speċifika li tirrikjedi l-iżvelar ta' informazzjoni dwar is-sjieda u li kienet qajmet xi thassib (p. 8).

⁸² Media Pluralism Monitor tal-2021, rapport tal-pajjiż għall-Estonja, p. 11; Ir-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, il-kapitolu tal-pajjiż dwar is-sitwazzjoni tal-istat tad-dritt fl-Estonja, p. 8. Ir-Registru tan-Negożju jinsab hawnhekk: <https://www.rik.ee/en/e-business-register>.

⁸³ Media Pluralism Monitor tal-2021, ir-rapport tal-pajjiż għall-Estonja, p. 11. Is-sehem kumulattiv mis-suq tas-sidien ta' Top4 għar-radju huwa ta' 74 % u għall-gazzetti 68 %. Is-sehem mis-suq kumulattiv tal-mezzi tal-media tal-aħbarijiet online Top4 huwa ta' madwar 60 %. L-indiċi Top4 għall-koncentrazzjoni transmedjali huwa ta' 92 %.

⁸⁴ International Press Institute, Strong newspaper traditions and trust advance digital subscriptions in Estonia - it-22 ta' Diċembru 2020.

bhall-protezzjoni tad-*data*, b'mod wiesa'⁸⁵. Dan iwassal għal divergenza fil-prattika rigward l-aċċess għall-informazzjoni. Din il-konstatazzjoni hija kkorroborata mill-MPM 2021, li jżomm riskju medju fir-rigward tal-protezzjoni tad-dritt għall-informazzjoni⁸⁶.

Ma gie rrapportat l-ebda theddid sistematiku kbir għall-ġurnalisti. Mir-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, il-qafas komprensiv għall-protezzjoni tal-ġurnalisti kien stabbli. Il-fatt li l-malafama mhijiex dekriminalizzata u ġgħorr multa jew sentenza ta' ħabs ta' massimu ta' sentejn għadu meqjus bħala riskju mill-MPM 2021⁸⁷. Mir-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, inħolqu żewġ twissijiet godda dwar il-Pjattaforma tal-Kunsill tal-Ewropa għall-promozzjoni tal-protezzjoni tal-ġurnalizmu u s-sikurezza tal-ġurnalisti. L-allerti jikkonċernaw atti li għandhom effetti dissważivi fuq il-libertà tal-media⁸⁸. Minn dak iż-żmien, l-ewwel twissija giet solvuta u fir-rigward ta' din tal-aħħar, il-Gvern wieġeb li din tikkonċerna tilwima ċivili f'qorti legali indipendenti fejn il-Gvern huwa pprojbit milli jintervjeni.

IV. KWISTJONIJET ISTITUZZJONALI OHRAJN RELATATI MAL-KONTROLLI U L-BILANĊI

L-Estonja hija repubblika parlamentari b'Parlament b'awla waħda, fejn il-Kamra tar-Rieżami Kostituzzjonali tal-Qorti Suprema tista' twettaq rieżami kostituzzjonali *ex post*, inkluż, b'ċerti kundizzjonijiet, fuq il-baži ta' lment kostituzzjonali⁸⁹. Minbarra s-sistema tal-ġustizzja, l-Uffiċċju tal-Kanċillier tal-Ġustizzja (ombudsperson) għandhom rwol fis-sistema ta' kontrolli u bilanċi. L-involvement tal-pubbliku u tal-partijiet ikkonċernati huwa appoġġat minn għodod avvanzati tat-Teknoloġija tal-Infommazzjoni u l-Komunikazzjoni.

Il-Ministeru tal-Ġustizzja jkompli jiżviluppa proġett biex ikompli jtejjeb il-proċess ta' promulgazzjoni tal-liġijiet. Il-Ministeru tal-Ġustizzja qed jaħdem fuq modi godda biex itejjeb il-proċess leġiżlattiv, b'mod partikolari fir-rigward tal-konsultazzjoni tal-partijiet ikkonċernati. Il-“Proġett ta' spazju tax-xogħol għall-kokreazzjoni” għandu l-għan li jtejjeb il-proċess tat-tfassil tal-liġijiet u b'mod partikolari l-involvement tal-partijiet ikkonċernati. Hija għandha l-għan li tiżgura li l-politika leġislattiva tkun inklużiva, prevedibbli u bbażata fuq l-għarfien u li tipprovi liċ-ċittadini b'ħarsa ġenerali tajba ta' x'qed jippjana l-Gvern fi stadju bikri ħafna. Jenħtieġ li żżid ukoll it-trasparenza u tissimplifika l-koordinazzjoni billi tuża għodod diġitali moderni. L-iskeda ta' żmien għall-implimentazzjoni tal-proġett hija parti mil-

⁸⁵ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja. Ara wkoll ir-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, il-kapitolu tal-pajjiż dwar is-sitwazzjoni tal-istat tad-dritt fl-Estonja, pp. 8-9.

⁸⁶ Media Pluralism Monitor tal-2021, ir-rapport tal-pajjiż għall-Estonja, p. 9.

⁸⁷ Media Pluralism Monitor tal-2021, ir-rapport tal-pajjiż għall-Estonja, p. 9.

⁸⁸ Twegiba mill-Gvern tal-Estonja għall-Pjattaforma għall-Promozzjoni tal-Protezzjoni tal-Ġurnalizmu u s-Sikurezza tal-Ġurnalisti dwar ir-Riżultati tal-Investigazzjoni Jibqgħu Offline Fost Kawża li Għaddejja Kontra x-Xandar Pubbliku u Ġurnalisti Estoni Mihkel Kärmas u Anna Pihl. L-ewwel każ kien jikkonċerna sorveljanza allegatament mhux awtorizzata minn ġurnalisti li jinvestigaw il-Ministru tal-Edukazzjoni u x-Xjenza u allegazzjoni li l-Ministru tal-Ġustizzja kien talab lill-uffiċċju tal-prosekutur biex jinvestiga l-każ. It-twissija hija solvuta. L-awtoritajiet iċċaraw li l-għan tal-Ministru tal-Ġustizzja kien li jfittex informazzjoni dwar kif il-liġi rilevanti għandha tiġi interpretata fil-prattika u mhux li jitlob il-fuħ ta' investigazzjoni. Il-prosekuzzjoni ma ħadet l-ebda azzjoni dwar dan il-każ. It-tieni twissija kienet tikkonċerna tneħħija ordnata mill-qorti ta' programm investigattiv u artikli minn żewġ ġurnalisti li jaħdmu għax-xandar nazzjonali Estonjan fil-kuntest ta' kawża pendenti. Il-Gvern wieġeb li l-kawża pendenti hija tilwima ċivili f'qorti legali indipendenti fejn il-Gvern huwa pprojbit milli jintervjeni.

⁸⁹ § 4 tal-Att dwar il-Proċedura tal-Qorti ta' Rieżami Kostituzzjonali - ilment jista' jitressaq quddiem l-Awla tar-Revizjoni Kostituzzjonali tal-Qorti Suprema mill-President tar-Repubblika, il-Kanċillier tal-Ġustizzja, kunsill tal-gvern lokali u r-*Riigikogu* (il-Parlament).

§ 9 tal-Att dwar il-Proċedura tal-Qorti ta' Rieżami Kostituzzjonali - Rieżami kostituzzjonali fuq il-baži ta' sentenza tal-qorti jew sentenza tal-qorti huwa possibbli wkoll.

Linji Gwida l-godda tal-2030 għall-Iżvilupp tal-Politika Leġislattiva li ġew adottati mill-Parlament f'Novembru 2020. B'mod ġenerali, dawn il-linji gwida għandhom l-għan li jiżguraw bażi koerenti għal-leġislazzjoni u jipprovdu lill-partijiet ikkonċernati u lis-soċjetà aspettattivi ċari li fuqhom jibbażaw il-partecipazzjoni tagħhom fil-proċess leġislattiv. Fl-aħħar mill-aħħar, l-għan huwa li tiżdied il-kwalità u jitnaqqas il-volum ta' leġislazzjoni ġdida⁹⁰.

L-emendi għal-leġislazzjoni taw lill-Bord tas-Sahha u lill-Gvern is-setgħat li jindirizzaw il-pandemija tal-COVID-19 minghajr ma jistabilixxu reġim ta' emerġenza. kif innutat fir-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, l-Estonja ddikjarat sitwazzjoni ta' emerġenza mit-12 ta' Marzu 2020 sat-18 ta' Mejju 2020, u ħatret lill-Prim Ministru bħala l-manijer tas-sitwazzjoni ta' emerġenza. L-ordnijiet leġislattivi tal-Prim Ministru f'dan ir-rwol kienu miftuħa għal sħarriġ ġudizzjarju quddiem il-Qorti Amministrattiva iżda mhux soġġetti għal skrutinju parlamentari jew presidenzjali. Fis-17 ta' Mejju 2020, il-Parlament għadda emendi għall-Att dwar il-Prevenzjoni u l-Kontroll tal-Mard li Jittiehed li ta lill-Bord tas-Saħħa u lill-Gvern is-setgħa li jadottaw miżuri għall-prevenzjoni u l-kontroll tal-pandemija tal-COVID-19⁹¹. Fuq il-bażi ta' din il-leġislazzjoni, il-Gvern jista' jistabilixxi restrizzjonijiet temporanji, fejn kull restrizzjoni għandha tikkorrispondi mal-ambitu u l-iskop tal-problema f'dak iż-żmien, u għandha tkun konformi mal-prinċipju tal-proporzjonalità⁹². Skont ir-regoli ta' proċedura u r-regoli interni tiegħu, il-Parlament jissorvelja l-attivitajiet tas-setgħa eżekuttiva permezz tal-proċedura ordinarja⁹³. Matul il-pandemija, il-Parlament baqa' operattiv u ġew adottati għadd ta' miżuri biex jitnaqqsu kemm jista' jkun il-kuntatti fiżiċi u b'hekk jitnaqqas ir-riskju ta' infezzjonijiet⁹⁴.

L-Ordnijiet kollha tal-Gvern relatati mal-pandemija tal-COVID-19 fihom informazzjoni dwar kif dawn jistgħu jiġu kkontestati legalment⁹⁵. Barra minn hekk, is-Supreme Court iddeċidiet li persuna tista' tikkontesta digriet ġenerali fi żmien 30 jum mid-data li fiha d-digriet ikollu effett fuq dik il-persuna⁹⁶. Bejn ir-rebbiegħa 2020 u l-1 ta' Marzu 2021, waslu madwar 40 ilment mill-Qorti Amministrattiva ta' Tallinn, li nofshom ġew solvuti⁹⁷. Talba waħda biex jingħata bidu għal rieżami kostituzzjonali tressqet quddiem il-

⁹⁰ Il-Linji Gwida tal-2030 għall-Iżvilupp tal-Politika Leġislattiva.

⁹¹ § 28 tal-Att dwar il-Prevenzjoni u l-Kontroll tal-Mard li Jittiehed.

⁹² L-ordnijiet kollha tal-Gvern huma ppubblikati u jinsabu online - <https://www.riigiteataja.ee/index.html> u <https://www.kriis.ee/et>.

⁹³ Dan jinkludi interpellanza minn Membru tal-Parlament; Hin għall-mistoqsijiet lill-Parlament, meta l-Prim Ministru u l-ministri jwieġbu mistoqsijiet orali mill-Membri tal-Parlament; mistoqsija bil-miktub minn Membru tal-Parlament; riżoluzzjoni ta' proposta kollettiva. Ara § 139, § 142 u t-Taqsima 147 tal-Att dwar ir-Regoli ta' Proċedura u r-Regoli Interni tar-*Riigikogu*. Ara wkoll it-Twegiba għal Memoranda u Talbiet għal Spjegazzjonijiet u Preżentazzjoni tal-Att dwar il-Proposti Kollettivi - appell kollettiv lir-*Riigikogu* b'mill-inqas 1000 firma ta' appoġġ dwar l-emendi għal-leġislazzjoni eżistenti jew dwar kif tista' tittejjeb il-ħajja tal-komunità. B'rabta mal-COVID-19, ġew ipprezentati żewġ proposti kollettivi lir-*Riigikogu*: Proposta kollettiva tal-15 ta' Diċembru 2020 "Il-miżuri Corona mhumiex ġustifikati. Wasal iż-żmien li nirritornaw għall-ħajja normali!" u l-proposta kollettiva tad-19 ta' Mejju 2020 "Nitolbu li l-Gvern iħassar l-Att 165 SE".

⁹⁴ Kontribut mill-Estonja għar-Rapport tal-2021 dwar l-Istat tad-Dritt, p. 10.

⁹⁵ "Din l-Ordni tista' tiġi appellata billi tiġi ppreżentata kontestazzjoni skont il-proċedura pprovdata mill-Att dwar il-Proċedura Amministrattiva fi żmien 30 jum mill-jum li fih il-persuna rilevanti saret jew kellha ssir konxja tal-Ordni. Din l-Ordni tista' tiġi appellata wkoll billi titressaq kawża quddiem qorti amministrattiva skont il-proċedura prevista fil-Kodiċi tal-Proċedura tal-Qorti Amministrattiva fi żmien 30 jum mid-data tal-pubblikazzjoni ta' din l-Ordni."

⁹⁶ Ordni tal-Awla Amministrattiva tal-Qorti Suprema Nru 3-19-557 tal-05.09.2019.

⁹⁷ Perež. Ilmenti kkontestaw l-obbligu li tintlibes maskra, il-kancellazzjoni ta' vaganzi tal-iskola u l-obbligu tat-tagħlim mill-bogħod.

Qorti Suprema. F'dan il-każ, il-Kamra tar-Revizjoni Kostituzzjonali ddikjarat klawżola ta' regolament tal-Ministru tal-Kultura li stabbilixxiet kundizzjonijiet għall-appoġġ tal-Gvern għall-istituzzjonijiet tal-arti tal-ispettaklu bħala inkompatibbli mar-rekwiżit kostituzzjonali ta' trattament ugwali⁹⁸, u għalhekk kienet invalida⁹⁹.

L-Uffiċċju tal-Kanċillier tal-Ġustizzja rċieva akkreditazzjoni tal-istatus A bħala Istituzzjoni Nazzjonali tad-Drittijiet tal-Bniedem. Fl-2019, bdiet il-proċedura għall-akkreditazzjoni qabel l-Alleanza Globali tal-Istituzzjonijiet Nazzjonali tad-Drittijiet tal-Bniedem (Global Alliance of National Human Rights Institutions, GANHRI) u ddewmet minhabba l-pandemija tal-COVID-19. F'Diċembru 2020, il-proċess tlesta u l-Kanċillier tal-Ġustizzja rċieva l-akkreditazzjoni. Kif deskritt fir-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt, huwa rċieva kompiti godda bħala Istituzzjoni Nazzjonali għad-Drittijiet tal-Bniedem, inkluża azzjoni relatata mat-trattati tan-NU u l-mekkaniżmi għall-protezzjoni tad-drittijiet tal-bniedem¹⁰⁰. Minhabba l-mandat estiż tiegħu, il-Kanċillier tal-Ġustizzja rċieva riżorsi umani u finanzjarji addizzjonali, li jidhru li huma biżżejjed biex iwettaq il-kompiti tiegħu b'mod adegwat. Barra minn hekk, f'każ ta' nuqqas ta' riżorsi, l-istituzzjoni tista' titlob fondi mill-Parlament, li normalment jingħataw¹⁰¹. Minbarra l-funzjonijiet il-godda tagħha, minbarra l-kompiti normali tal-Ombudsman, il-Kanċillier tal-Ġustizzja għandu diversi setgħat oħra. Il-Kanċillier għandu d-dritt li jipprezenta talba għal rieżami kostituzzjonali, u d-dritt li jibda proċedimenti dixxiplinari kontra l-imħallfin u għandu r-rwol ta' intermedjarju bejn iċ-ċittadini u l-Qorti Suprema. L-istituzzjoni nnifisha hija l-mekkaniżmu ta' filtrazzjoni għat-talba taċ-ċittadini għal revizjoni kostituzzjonali, li eventwalment tintbagħat lill-Awla tar-Revizjoni Kostituzzjonali tal-Qorti Suprema. B'inizjattiva tiegħu stess jew b'talba minn ċittadin, il-Kanċillier jista' jibda proċediment dixxiplinari kontra l-imħallfin, li huma limitati għall-imġiba u t-twettiq tad-dmirijiet tal-imħallfin u ma jistgħux jikkonċernaw il-merti tad-deċiżjonijiet tagħhom¹⁰². Din is-setgħa hija eżerċitata f'kooperazzjoni mal-Qorti Suprema sabiex jiġu evitati talbiet u proċedimenti li jikkoinċidu.

Il-Programm tas-Socjetà Ċivili għall-2021-2024 inholoq f'kooperazzjoni bejn il-Ministeru tal-Intern u s-socjetà ċivili. Fuq il-baži tal-Kunċett Estonjan għall-Iżvilupp tas-Socjetà Ċivili¹⁰³, il-Gvern jipromwovi s-socjetà ċivili permezz tal-Programm tas-Socjetà Ċivili l-ġdid għall-2021-2024, li ssostitwixxa l-Pjan ta' Żvilupp tas-Socjetà Ċivili 2021-2030 preċedenti. Fil-programm il-ġdid, qed issir aktar enfasi fuq il-bini ta' shubija strateġika bejn l-Organizzazzjonijiet tas-Socjetà Ċivili (OSC) u l-istituzzjonijiet pubbliċi¹⁰⁴. Din il-prattika

⁹⁸ § 12 tal-Kostotuzzjoni.

⁹⁹ Sentenza tal-Kamra tar-Revizjoni Kostituzzjonali tal-Qorti Suprema Nru 5-20-6 tat-22 ta' Diċembru 2020.

¹⁰⁰ Ara l-kapitolu tal-pajjiż tar-Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt dwar is-sitwazzjoni tal-istat tad-dritt fl-Estonja, p. 11 - Il-Mekkaniżmu Nazzjonali ta' Prevenzjoni skont il-Konvenzjoni tan-NU Kontra t-Tortura u l-Mekkaniżmu Nazzjonali ta' Monitoraġġ skont il-Konvenzjoni tan-NU dwar id-Drittijiet ta' Persuni b'Dizabilità.

¹⁰¹ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja. (perez. L-Uffiċċju tal-Kanċillier tal-Ġustizzja).

¹⁰² Ara wkoll <https://www.oiguskantsler.ee/en/other-duties>.

¹⁰³ Il-missjoni u l-għanijiet tas-socjetà ċivili huma miktuba f'dokument ta' strateġija msejjaħ il-Kunċett Estonjan għall-Iżvilupp tas-Socjetà Ċivili, magħruf bħala l-EKAK. Dan id-dokument ta' strateġija jiddefinixxi r-rwoli li jikkomplementaw lil xulxin b'mod reċiproku l-awtoritajiet pubbliċi u s-socjetà ċivili. L-EKAK fih principji, mekkaniżmi u prijoritajiet għall-kooperazzjoni fit-tfassil u l-implimentazzjoni tal-politiki pubbliċi u l-bini tas-socjetà ċivili. L-EKAK jitratta kwistjonijiet transsettorjali bħall-partecipazzjoni fit-tfassil tal-politika, il-finanzjament, l-esternalizzazzjoni tas-servizzi pubbliċi, is-sensibilizzazzjoni u l-edukazzjoni ċivika, il-volontarjat, il-filantropija.

¹⁰⁴ Kontribut mill-Estonja għar-Rapport tal-2021 dwar l-Istat tad-Dritt, p. 11.

ta' kooperazzjoni giet implimentata sa mill-bidu tal-programm, fejn l-organizzazzjonijiet tas-socjeta' civili kienu involuti fil-proċess, u l-partijiet ikkonċernati ddeskrivew il-ħidma bejn il-Ministeru tal-Intern, responsabbli għall-proġett, u l-OSĊ dwar dan il-proġett, bħala kokreazzjoni¹⁰⁵.

¹⁰⁵ Informazzjoni riċevuta fil-kuntest taż-żjara tal-pajjiż fl-Estonja.

Anness I: Lista ta' sorsi f'ordni alfabetiku*

* Il-lista ta' kontributi li waslu fil-kuntest tal-konsultazzjoni għar-Rapport tal-2021 dwar l-Istat tad-Dritt tista' tinstab fuq <https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/rule-law/rule-law-mechanism/2021-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation>.

Il-Linji Gwida tal-2030 għall-Iżvilupp tal-Politika Leġiżlattiva - https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/oiguspoliitika_pohialused_aastani_2030_sk_luhike_versio_on.pdf

Il-Kumitat Magħżul kontra l-Korruzzjoni tal-Parlament (2020), *Starting points of the Select Committee on lobby regulation* - 11 ta' Dicembru 2020. (<https://www.riigikogu.ee/wp-content/uploads/2020/12/Riigikogu-korruptsioonivastase-erikomisjoni-lähtepunktid-lobitöö-käsitlemisel.pdf>).

Iċ-Ċentru għall-Pluraliżmu u l-Libertà tal-Media (2021), *Media Pluralism Monitor tal-2021*. <https://cmpf.eui.eu/media-pluralism-monitor/mpm-2020>

Il-Kunsill tal-Ewropa, il-Pjattaforma għall-promozzjoni tal-protezzjoni tal-ġurnaliżmu u s-sikurezza tal-ġurnalisti, <https://www.coe.int/en/web/media-freedom/the-platform>.

Il-Kunsill tal-Ewropa: Il-Kumitat tal-Ministri (2010), *Ir-Rakkomandazzjoni CM/Rec(2010)12 tal-Kumitat tal-Ministri lill-Istati Membri dwar l-imħallfin: indipendenza, effiċjenza u responsabbiltajiet*.

Id-Direttiva (UE) 2018/1808 tal-Parlament Ewropew u tal-Kunsill tal-14 ta' Novembru 2018 li temenda d-Direttiva 2010/13/UE dwar il-koordinazzjoni ta' ċerti dispożizzjonijiet stabbiliti bil-liġi, b'regolament jew b'azzjoni amministrattiva fi Stati Membri dwar il-forniment ta' servizzi tal-media awdjoviziva (id-Direttiva dwar is-Servizzi tal-Media Awdjoviziva) fid-dawl ta' reatjiet tas-suq li qed jinbidlu L 303/69.

Id-Direttorat Ġenerali għall-Komunikazzjoni (2020), *Ewrobarometru Flash 482: businesses' attitudes towards corruption in the EU*.

Is-Sentenza tal-QEDB tad-9 ta' Marzu 2021, *Bilgen v. Turkey*, 1571/07, ECLI:CE:ECHR:2021:0309JUD000157107.

Il-Gvern Estonjan (2020), *Tweġiba mill-Gvern tal-Estonja għall-Pjattaforma għall-Promozzjoni tal-Protezzjoni tal-Ġurnaliżmu u s-Sikurezza tal-Ġurnalisti dwar ir-Riżultati tal-Investigazzjoni Tnehħija Offline Amid Ongoing Lawsuit Kontra x-Xandar Pubbliku u l-Ġurnalisti Estonjani Mihkel Kärmas u Anna Pihl* (<https://rm.coe.int/estonia-reply-eng-results-of-investigation-remain-offline-amid-ongoing/1680a134c9>).

Il-Gvern Estonjan (2021), *Aġenda Eżekuttiva tal-Gvern - sessjoni tal-11 ta' Marzu 2021* (<https://valitsus.ee/uudised/valitsuse-113-istung-i-kommenteeritud-paevakord>).

Il-Gvern Estonjan (2021), *Good Practice in Communicating With Lobbyists For Officials* (<https://www.korruptsioon.ee/en/conflict-interests/good-practice-communicating-lobbyists>).

Il-Gvern Estonjan (2021), *Governance agreement for 2021-2023*. (<https://valitsus.ee/en/governance-agreement-2021-2023>).

Il-Gvern Estonjan (2021), *Linji Gwida għall-Ministri u l-Konsulenti Tagħhom biex Jiġu Mingħajr Kunflitti ta' Interess* (<https://www.korruptsioon.ee/en/conflict-interests/guidelines-ministers-and-their-advisors-avoid-conflicts-interest>).

Il-Gvern Estonjan, *Strategija kontra l-korruzzjoni 2013-2020*.

Il-Kummissjoni Ewropea (2019-2021), *it-Tabella ta' Valutazzjoni tal-Ġustizzja tal-UE*.

Il-Kummissjoni Ewropea (2020), *Rapport tal-2020 dwar l-Istat tad-Dritt - Is-sitwazzjoni tal-istat tad-dritt fl-Unjoni Ewropea*.

Memorandum ta' spjegazzjoni tal-Att dwar il-Qrati għal § 45 (1¹)

Memorandum ta' spjegazzjoni tal-Att dwar il-Qrati §45²

Memorandum ta' Spjegazzjoni tal-Att dwar il-Qrati §58³

GRECO (2013), Fourth evaluation round – Evaluation report on Estonia corruption prevention in respect of members of Parliament, judges and prosecutor.

GRECO (2021), Fifth evaluation round – Compliance report on Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies.

International Press Institute (2020) *Strong newspaper traditions and trust advance digital subscriptions in Estonia*- 22 ta' Diċembru 2020 (<https://ipi.media/strong-newspaper-traditions-and-trust-advance-digital-subscriptions-in-estonia/>).

KredEx, *miżuri straordinarji għall-kumpaniji biex itaffu l-impatt tal-kriżi tal-coronavirus*. (<https://www.riigikontroll.ee/DesktopModules/DigiDetail/FileDownloader.aspx?FileId=14763&AuditId=2517>).

Il-Ministeru tal-Finanzi (2020), *Gwida dwar l-akkwist pubbliku fil-kuntest ta' sitwazzjoni ta' emerġenza u l-konsegwenzi tagħha* (<https://www.rahandusministeerium.ee/et/juhised-riigihangete-kohta-seoses-eriolukorrage-ja-selle-tagajargedega>).

Il-Ministeru tal-Ġustizzja (2020), *Statistics on corruption offences for the year 2020* (<https://www.kriminaalpoliitika.ee/kuritegevus2020/korruptsioon-ja-majanduskuriteod/>).

Il-Ministeru tal-Ġustizzja, Il-Pjan ta' Azzjoni kontra l-Korruzzjoni 2021-2025 ([Il-Pjan ta' Azzjoni kontra l-Korruzzjoni 2021-2025 | L-Uffiċċju tal-Privattivi Estonjan \(korruptsioon.ee\)](#)).

L-Uffiċċju Nazzjonali tal-Awditjar (2020), *KredEx miżuri straordinarji għall-kumpaniji biex itaffu l-impatt tal-kriżi tal-coronavirus* (<https://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2517/language/en-US/Default.aspx>).

Reporters Mingħajr Fruntieri - L-Estonja (<https://rsf.org/en/estonia>).

Riigikogu (Il-Parlament), *l-Abbozz ta' Liġi, l-Att li jemenda l-Att Kontra l-Korruzzjoni (implimentazzjoni tar-rakkomandazzjonijiet tal-GRECO u restrizzjoni pubblika tad-dikjarazzjonijiet tal-interessi tal-kapijiet tal-aġenziji tas-sigurtà)* 323 SE.<https://www.riigikogu.ee>

Film ta' taħriġ dwar il-lobbying, li jinkludi test li għandu jitlesta wara kull modulu. Jekk jogħġbok ara <https://www.youtube.com/watch?v=h5ay5g2dC0U>

Transparency International (2021), 2020 Corruption Perceptions Index.

Anness II: Żjara tal-pajjiż fl-Estonja

F'Marzu 2021, is-servizzi tal-Kummissjoni kellhom laqgħat virtwali ma':

- Kumitat Magħżul Kontra l-Korruzzjoni
- Awtorità ta' Protezzjoni tal-Konsumatur u Regolatorja Teknika
- L-Assoċjazzjoni Estonjana tal-Imħallfin
- Il-Kumitat Nazzjonali tal-Avukati tal-Estonja
- Is-Servizz ta' Sigurtà Interna Estonjan
- Il-Kunsill tal-Istampa Estonjan u l-Assoċjazzjoni Estonjana tal-Ġurnalisti
- Il-Ministeru tal-Kultura
- Il-Ministeru tal-Finanzi
- Il-Ministeru tal-Affarijiet Barranin
- Il-Ministeru tal-Intern
- Il-Ministeru għall-Ġustizzja
- In-Network ta' Organizzazzjonijiet Estonjani mingħajr skop ta' qligħ.
- L-Uffiċċju tal-Kanċillier tal-Ġustizzja
- Il-Kumitat ta' Sorveljanza għall-Finanzjament tal-Partit Politiku
- L-Uffiċċju tal-Awditjar tal-Istat
- Il-Bord tal-Pulizija u l-Gwardja tal-Fruntieri
- L-Ombudsman Parlamentari
- Il-Qorti Suprema u l-Kunsill għall-Amministrazzjoni tal-Qrati
- Transparency International Estonja

* Il-Kummissjoni Itaqgħet ukoll mal-organizzazzjonijiet li ġejjin f'għadd ta' laqgħat orizzontali:

- Amnesty International
- Ċentru għad-Drittijiet Riproduttivi
- CIVICUS
- L-Unjoni għal-Libertajiet Ċivili għall-Ewropa
- Is-Socjeta' Ċivili Ewropa
- Il-Konferenza tal-Knejjes Ewropej
- EuroCommerce
- Ic-Ċentru Ewropew għal-Ligi mhux għall-Profitt
- Ic-Ċentru Ewropew għal-Libertà tal-Istampa u tal-Media
- Il-Forum Ċiviku Ewropew
- Federazzjoni Ewropea tal-Ġurnalisti
- Sħubija Ewropea għad-Demokrazija
- Forum Ewropew taż-Żgħażaġħ
- Id-Difensuri tal-Linja ta' Quddiem
- Il-Fondazzjoni Dar id-Drittijiet tal-Bniedem
- Human Rights Watch
- ILGA-Europe
- Il-Kummissjoni Internazzjonali ta' Ġuristi
- Il-Federazzjoni Internazzjonali għad-Drittijiet tal-Bniedem
- International Planned Parenthood Federation European Network (IPPF EN)
- L-Istitut Internazzjonali għall-Istampa
- Il-Kumitat Nederlandiż ta' Helsinki
- L-Istitut tal-Politika Ewropea tas-Socjeta' Miftuħa
- Philanthropy Advocacy
- Protezzjoni Internazzjonali

- Reporters Mingħajr Fruntieri
- Transparency International fl-UE